QORTI ĊIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

IMĦALLEF

Onor. Abigail Lofaro LL.D., Dip. Stud. Rel.,
Mag. Jur. (Eur. Law)

Illum 11 ta' Ġunju, 2024

Rikors Ġuramentat: 48/22 AL

A B

vs.

Dr. Cynthia Tommasuolo u l-P.L. Melissa Anastasi appuntati bħala kuraturi deputati b'digriet tat-12 ta' April 2022 sabiex jirrappreżentaw lill-assenti C D.
B'digriet tat-8 ta' Frar 2023 Dr. Cynthia Tommasuolo ġiet sostitwita b'Dr. Simon Micallef Stafrace.

Il-Qorti

Rat ir-rikors mahluf[1] ippreżentat mill-attriċi fl-1 ta' Marzu 2022 li permezz tiegħu ppremettiet:

[1] Fol. 1.

1. Illi minn relazzjoni li r-rikkorenti, kellha mal-konvenut C D fil-gzejjer Maltin twieled tifel, C D (l-istess isem bhal missier) li twieldet fl-14 ta' Lulju fl-isptar Mater Dei Tal- Qroqq, Msida, Malta kif jirrizulta mid-dokument anness u immarkat (Dok A);

2. Illi din ir-relazzjoni spiccat u ftit wara l-konvenut telaq mil-pajjiz u aqta' darba ghall-dejjem il-kuntatt mar-rikkorenti u minkejja l-bosta tentattivi tal-istess attrici biex jikkuntattjah dan kien kollu ta' xejn.

3. Illi l-minuri tal-partijiet jirrisjedi mar-rikorrenti wahidha u dejjem kien hi li rabbiet lil-istess minuri.

4. Illi l-intimat fl-ahhar snin qatt ma ppartecipa fil-hajja ta' ibnu u lanqas refa' r-responsabilita' ghat-trobbija tieghu;

5. Illi f'dan iz-zmien kienet l-attrici wahidha li hadet hsieb tal-htigijiet tal-minuri tal-partijiet, inkluz htigijiet finanzjarji.

6. Illi r-rikkorenti hija awtorizzata li tintavola din il-kawza a-bazi tad-digriet ta' din l-Onorabbli Qorti moghti nhar it-3 ta' Frar 2022 anness Dokument "B".

Ghaldaqstant, l-esponenti titlob bir-rispett illi din l-Onorabbli Qorti, prevja d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

1. Takkorda l-kura u l-kustodja tal-minuri Neil Holt f'idejn r-rikkorenti;

2. Tiffissa retta alimentari adegwata ghal bina minuri u tordna lill-konvneut ihallas tali retta alimentari, flimkien mal-ispejjez medici u edukattivi tal-minuri.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li minn issa huwa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda tal-attriċi;

Rat l-att tat-twelid tal-minuri C D[2] li jġib in-numru progressiv 3986 tas-sena 2016;

Rat kopja tad-digriet tat-3 ta' Frar 2022,[3] fejn il-medjazzjoni ġiet dikjarata magħluqa u l-Qorti awtorizzat lill-attriċi sabiex tipproċedi b'rikors ġuramentat;

Rat illi b'digriet tat-12 ta' April 2022[4] il-Qorti ħatret lill-Avukat Dr Cynthia Tommasuolo u l-Prokuratur Legali Melissa Anastasi bħala kuraturi deputati sabiex jirrapreżentaw lill-konvenut assenti u r-risposta ġuramentata tal-istess Kuraturi,[5] fejn ġie eċċepit is-segwenti:

1) Illi f'dan l-istadju l-esponenti mhux edotta mill-fatti u ghalhekk tirrizerva li tipprezenta risposta ulterjuri fi stadju iehor tal-proceduri, meta u jekk tkun edotta mill-fatti. F'dan ir-rigward minn issa titlob lir-rikorrent u jew l-avukat taghha sabiex jipprovdu kull informazzjoni li jista ghandhom dwar kull mezz ta' komunikazzjoni mal-intimat, l-assenti Neil Holt.

2) Salv, jekk ikun il-kaz, eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-digriet tat-8 ta' Frar 2023[6] li bih il-Qorti laqgħet it-talba sabiex tiġi sostitwita Dr Cynthia Tommasuolo u minflok il-Qorti ħatret lil Dr Simon Micallef Stafrace bħala Kuratur għall-assenti konvenut;

Rat illi fis-seduta tal-10 ta' Ottubru 2023[7] il-Qorti nnutat illi l-Kuraturi Deputati ma dehrux repetutament għas-seduti u baqgħu ma ressqux provi u għalhekk il-Qorti għalqet il-provi tagħhom;

Rat il-verbali kollha u x-xhieda imressqa mill-attriċi permezz ta' affidavit quddiem din il-Qorti;

Rat l-atti proċesswali kollha;

---

[2] Fol. 5.
[3] Fol. 6.
[4] Fol. 8.
[5] Fol. 34.
[6] Fol. 47.
[7] Fol. 53.

Rat illi l-partijiet ma ppreżentawx noti ta' sottomissjonijiet;

Rat illi l-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.[8]

KONSIDERAZZJONIJIET

1. L-azzjoni odjerna

L-attriċi permezz ta' din il-kawża qiegħda titlob lil Qorti sabiex takkordalha l-kura u kustodja tal-minuri Neil Holt, iben il-konvenut assenti, li twieled fl-14 ta' Lulju 2016 minn relazzjoni li kellhom il-partijiet bejniethom. Hija titlob ukoll illi l-Qorti tiffissa manteniment għall-minuri li jkun jinkludi ordni għall-ħlas ta' spejjeż edukattivi u mediċi. Dan wara li l-konvenut abbanduna kompletament lill-attriċi u lil binhom u telaq mill-pajjiż mingħajr ma għamel iktar kuntatt magħha u l-attriċi ħadet ħsieb tal-ħtiġijiet tal-minuri, anke dawk finanzjarji, weħedha minn dak iż-żmien.

Min-naħa l-oħra, il-konvenut, li huwa assenti minn Malta, qiegħed jiġi rappreżentat minn kuraturi deputati, li min-naħa tagħhom iddikjaraw li m'humiex edotti mill-fatti u għalhekk irriservaw li jressqu eċċezzjonijiet ulterjuri meta jkunu jafu iktar fatti. Għalkemm il-kuraturi deputati ngħataw seduti għall-provi tagħhom dawn ma ressqu ebda prova u għalhekk il-Qorti tinsab sprovvista mill-verżjoni tal-konvenut.

2. Il-Verżjoni tal-Partijiet u l-Provi Mressqa:

Il-Verżjoni tal-Attriċi u l-Provi Mressqa Minnha:

L-attriċi tippreżenta x-xhieda tagħha permezz ta' affidavit intavolat b'nota tas-7 ta' Frar 2023 fejn tirreleva[9] li hija ltaqgħet mal-konvenut fis-sena 2015 meta kienu jaħdmu flimkien. Minn relazzjoni li ffjorixxiet bejniethom twieled it-tifel C D fl-14 ta' Lulju 2016. Wara tliet snin joħorġu flimkien il-partijiet iddeċidew li jwaqqfu r-relazzjoni tagħhom u jgħixu separatament.

Fl-ewwel sena wara din id-deċiżjoni, l-attriċi tgħid illi r-relazzjoni tal-konvenut magħhom ma kinitx waħda allarmanti u filfatt huwa kien preżenti

[8] Verbal tal-25 ta' Jannar 2024 a. fol. 54.
[9] Fol. 39.

għat-tifel kemm fiżikament u anke kien jipprovdi finanzjarjament. Kienu wkoll jiftehmu fuq il-ħinijiet fi x'ħin il-konvenut missier jara lit-tifel. Fit-tieni sena madanakollu, l-attriċi tgħid li l-konvenut beda jinbidel u ssemmi li kien vjolenti magħha kemm fiżikament u anke emozzjonalment. Tgħid li l-konvenut beda jixrob eċċessivament u saħansitra jkun għadu bl-effetti tal-alcohol meta jiġbor lit-tifel u anke darba ċempillu xurban. Kien anke jċempel lill-attriċi u jkun abbuziv verbalment permezz tal-mobile.

Issemmi okkażjoni meta t-tifel C kien preżenti flimkien anke ma' ħabiba tagħha, fejn il-konvenut kien għadda għat-tifel fejn kienet toqgħod l-attriċi u kien fis-sakra. Tgħid li hi ovvjament ma kinitx ser tħalli lit-tifel imur ma' missieru f'dak l-istat u għalhekk irrifjutat li tibgħatu bil-konsegwenza illi l-missier prova jieħdu bil-forza u mbuttaha mal-ħajt tant illi ħabibtha kellha tintervjeni bejniethom. Tgħid li hija ma rrapurtatux mal-Pulizija peress li huwa missier it-tifel. Minflok tgħid li ddeċidiet li tirregola formalment il-ftehim fuq it-tifel.

Il-konvenut ma kkoperax f'dan l-istadju u saħansitra sar iktar diffiċli u imprevidibbli tant li beda jkun assenti minn ħajjet it-tifel. Hija kienet bagħtet *draft* lill-konvenut iżda għalkemm kien qabel li jiffirma hija qatt ma semgħet mingħandu mis-sena 2021 u semgħet mingħand ħbieb komuni li kien telaq minn Malta u minn dak iż-żmien ma kellha l-ebda kuntatt miegħu. Sadanittant hija tgħid li xtrat appartament u ġabet il-liċenzja tal-karozza u qed tindokra u trabbi lit-tifel weħedha.

L-attriċi tippreżenta wkoll permezz tal-istess nota *Affidavit tal-ħabiba tagħha Sharon Linwood*[10] fejn din tgħid illi ltaqgħet mal-attriċi fis sena 2017 meta kienu jaħdmu fl-istess post tax-xogħol. Huma bdew joħorġu flimkien u kien hemm li ltaqgħet mal-konvenut u t-tifel tagħhom. Hija tgħid li qabel ma waqfu r-relazzjoni ta' bejniethom, il-konvenut ma kienx juri sinjali ta' vjolenza tal-ebda tip u kien anke preżenti f'ħajjet it-tifel. L-istess tgħid għal-ewwel sena wara li waqqfu r-relazzjoni ta' bejniethom fejn tgħid li kien jikkomunika anke magħha b'mod ċivili. Tgħid li hi kienet anke żżomm it-tifel meta l-partijiet kien ikollhom bżonn support.

[10] Fol. 41.

Hija tgħid li wara sena mbagħad il-konvenut beda jixrob bil-goff għalkemm tgħid li minn dejjem kien *a heavy drinker*. Tgħid li saħansitra beda jiġbor lit-tifel xurban. Issemmi l-istess okkażjoni li ssemmi l-attriċi fejn hija kienet għandhom u kienu qed jistennew li l-konvenut jiġbor lit-tifel u meta ġie l-konvenut kien fis-sakra sew tant li l-attriċi pruvat tipperswadih sabiex jieħu lit-tifel darba oħra. Hija tgħid li kienet semgħet l-għajjat u marret tara x'qed jiġri u rat li l-konvenut kien qed ikun vjolenti mal-attriċi tant li mbuttaha mal-ħajt waqt li beda jgħajjat magħha u jipprova jieħu lit-tifel. It-tifel kien ra kollox u kien qed jibki fil-kċina. Tgħid li hi kellha toħroġ lill-konvenut barra mill-appartament. Tgħid li l-attriċi kellha tbenġil u kienet pruvat tipperswadiha tmur għand il-pulizija tagħmel rapport. Tgħid li l-għada filgħodu l-attriċi kienet qaltilha li l-konvenut kien skuża ruħu iżda l-abbuż kompla permess tal-mobile.

Tgħid li f'dan il-punt l-attriċi bdiet tipprova tifformalizza ftehim dwar it-tifel. Il-missier f'dan il-punt kien tilef l-interess li jara lil ibnu u kien dejjem qed ikun fis-sakra. Meta f'Marzu 2021 l-attriċi bagħtitlu abbozz ta' ftehim huma saru jafu li l-konvenut telaq minn Malta u sa fejn taf hi ma reġax ikkuntatja lill-attriċi minn dak iż-żmien u ma pprovdilha l-ebda għajnuna għat-tifel.

<u>Verżjoni tal-Konvenut Assenti u l-Provi Mressqa Minnu:</u>

Wara li l-kuraturi deputati ġew debitament notifikati bl-atti tal-kawża odjerna, ippreżentaw risposta ġuramentata iżda ma ressqux provi.

3. Principji legali saljenti għall-każ odjern

Qabel ma l-Qorti tgħaddi għall-konsiderazzjonijiet tagħha rigward il-mertu odjern, sejra l-ewwel issemmi l-prinċipji legali relevanti għal dan il-każ.

Artikolu 3B tal-Kap 16 jgħid kif ġej:

*(1) Iż-żwieġ jimponi fuq il-miżżewġin l-obbligu li **jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw** lill-ulied li jiġu miż-żwieġ skont il-ħila, xeħtiet naturali u aspirazzjonijiet tal-ulied.*

Filwaqt li Artikolu 7 japplika dak li jgħid Artikolu 3B għall- ġenituri kollha, anke jekk mhux miżżewwġin bħal ma hu l-każ odjern:

> *"**Il-ġenituri għandhom l-obbligu** li jieħdu ħsieb, imantnu, igħallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3B."*

Jirriżulta għalhekk mill-Liġi nostrana, kif imbagħad impoġġija fil-prattika mill-Qrati tagħna illi ż-żewġ ġenituri, miżżewwġin jew m'humiex, għandhom l-obbligu li jindukraw lil uliedhom u jipprovdulhom kull wieħed skont il-bżonnijiet tagħhom. Il-ħsieb tal-Leġiżlatur kien ċar u waħdini – ma jistax wieħed iġib it-tfal fid-dinja mingħajr sens ta' responsabbilità jew sens ta' obbligu fil-konfront tagħhom. Meta l-Qrati tagħna jiġu biex japplikaw dawn l-Artikoli f'kawżi ta' kura u kustodja jżommu f'moħħhom bħala ħsieb li fuqhom jibbażaw id-deċiżjonijiet tagħhom l-aħjar interess tal-minuri.

Fil-kawża **Jennifer Portelli pro et noe. vs. John Portelli** intqal: "*Jinghad illi l-kura tat-tfal komuni [tal-miżżewgin], sew fil-ligi antika u sew fil-ligi vigenti, kif ukoll fil-gurisprudenza estera u f'dik lokali hija regolata mill-principju tal-aqwa utilita' u l-akbar vantagg ghall-interess tal-istess tfal li c-cirkustanzi tal-kaz u l-koefficjenti tal-fatti partikulari tal-mument ikunu jissuggerixxu"*[11]

Illi fil-kawża fl-ismijiet **Susan Ellen Lawless vs. Il Reverendo George Lawless**, il-Qorti qalet illi: "*La cura ed educazione dei figli, nel caso che la moglie non continua ad abitara col marito, deve essere commessa ed affidata a colui frai u conjugi che si rinconoscera piu atto ed idoneo a curarli ed educarli, avuto riguardo alla lora eta' ed a tutte le circostanza del caso sotto quei provvedimenti che si reputino spedienti pel vantaggio di tali figli*."[12]

B'referenza għas-sentenzi fl-ismijiet **Dr V. Randon vs J. Randon** u **Scifo Diamantino vs M. Scifo Diamantino** ġie ritenut li "*r-regola ġenerali f'din il-materja hi l-aħjar interess u vantaġġ tat-tfal".*[13]

---

[11] Deċiża mill-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fil-25 ta' Ġunju 2003 (Ċitazz Numru: 2668/1996/2RCP).
[12] Deċiża mill-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fit-8 ta' Diċembru 1858.
[13] Deċiża mill-Prim Awla tal-Qorti Ċivili 1972.

Fir-rigward ta' setgħa tal-ġenitur, il-Qorti tibda billi tiċċita Artikolu 90 tal-Kap 16, li jitkellem dwar is-setgħa tal-ġenituri fuq tifel imnissel u mwieled barra miz-zwieġ:

(1) Il-ġenitur li jkun għaraf b'ibnu tifel imnissel u mwieled barra miż-żwieġ għandu dwaru d-drittijiet kollha tas-setgħa tal-ġenituri minbarra l-użufrutt legali.

(2) Jekk l-interessi tat-tifel hekk jeħtieġu, il-qorti tista' tordna li wieħed jew waħda biss mill-ġenituri jeżerċita jew teżerċita d-drittijiet tas-setgħa tal-ġenitur.

(3) Il-qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet u, f'każijiet serji, teskludi liż-żewġ ġenituri mill-eżerċizzju ta' dawk is-setgħat.

(4) Il-Qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet meta wieħed jew iż-żewġ ġenituri huma akkużati b'reat wieħed jew aktar imniżżel taħt it-Titolu VII tat-Taqsima II tal-Ewwel Ktieb tal-Kodiċi Kriminali.

Dan l-artikolu tal-liġi huwa wkoll indikattiv li l-Qorti, f'każijiet fejn hemm involuti t-tfal, għandha tara li l-ġid tagħhom jitħares, li l-interess suprem tal-minuri dejjem jipprevali fuq l-interess tal-kontendenti fil-kawża. Il-Qorti għandha tiddeċiedi fl-ewwel lok dwar il-kustodja tal-minuri, u *ċioé* ma' min il-minuri ser jirrisjedu u fit-tieni lok dwar jekk għandiex iċċaħħad lil xi ħadd mill-ġenituri mill-awtorità ossija kif se tiddisponi mis-setgħa ta' ġenitur. Il-Kap 16 jitratta l-kwistjoni tas-setgħa tal-ġenituri b'mod speċifiku taħt Titolu IV intitolat 'Fuq is-Setgħa tal-Ġenituri'. Il-provvedimenti saljenti huma l-Artikolu 131 u l-Artikolu 154(1):

131. (1) L-iben huwa suġġett għas-setgħa tal-ġenituri tiegħu għall-effetti kollha kif stabbiliti bil-liġi.

(2) Ħlief f'dawk il-każijiet stabbiliti bil-liġi, din is-setgħa tkun eżerċitata bi ftehim bejn iż-żewġ ġenituri. Wara l-mewt ta' wieħed mill-ġenituri, din tkun eżerċitata mill-ġenitur li jibqa' ħaj.

(3) F'każ ta' nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri dwar ħwejjeġ ta' importanza partikolari, kull wieħed mill-ġenituri jista' jirrikorri għal dik il-qorti skont ma tista' tkun indikata minn jew taħt xi liġi li tkun fis-seħħ minn żmien għal

żmien fejn juri dawk id-direzzjonijiet li fil-fehma tiegħu jidhirlu xierqa fiċ-ċirkostanzi.

(4) Il-qorti, wara li tkun semgħet lill-ġenituri u lit-tifel jekk dan ikun laħaq l-età ta' erbatax-il sena, għandha tagħmel dawk is-suġġerimenti li jidhrilha l-aħjar fl-interess tat-tifel u l-għaqda tal-familja. Jekk ikompli n-nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri, il-qorti għandha tawtorizza lill-ġenitur li fil-fehma tagħha jkun l-iktar xieraq li jħares l-interess tat-tifel fil-każ partikolari, li jiddeċiedi l-kwistjoni, bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 149 (5) Fil-każ ta' periklu imminenti jew preġudizzju serju għat-tifel kull wieħed mill-ġenituri jista' jieħu dawk il-miżuri li huma urġenti u li ma jistgħux jistennew.

(6) Dwar terzi persuni in bona fide, kull waħda mill-partijiet fiż-żwieġ għandha titqies li għemilha kien bil-kunsens tal-parti l-oħra meta teżerċita għemil dwar awtorità tal-ġenituri dwar il-persuna tat-tifel.

154. (1) Bla ħsara ta' kull piena oħra li għaliha jista' jkun suġġett skont il-liġi, il-ġenitur jista' jiġi mneħħi mill-qorti hawn fuq imsemmija, mill-jeddijiet kollha ta' setgħa tal-ġenituri, jew minn biċċa minnhom, f'kull wieħed mill-każijiet li ġejjin:

(a) jekk il-ġenitur, billi jagħti kastig barra mill-qies jaħqar lit-tifel, jew jittraskura l-edukazzjoni tiegħu;

(b) jekk l-imġieba tal-ġenitur tista' tagħmel ħsara lit-trobbija tat-tifel;

(ċ) jekk il-ġenitur huwa interdett, jew inabilitat li jagħmel xi atti, kif jingħad fl-artikoli 520 sal-527 inklużivament tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili u fl-artikoli 189 u 190;

(d) jekk il-ġenitur jamministra ħażin ħwejjeġ it-tifel;

(e) jekk il-ġenitur jonqos li jaqdi xi wieħed mill-obbligi msemmija fl-artikolu 3B favur it-tifel.

L-istess Artikoli 3 u 7 jagħmlu referenza wkoll għall-aspett finanzjarju tat-trobbija tal-ulied u ġjaladraba l-Qorti tiddeċiedi li l-kura u l-kustodja tal-minuri għandha tiġi fdata f'idejn parti mela dan neċessarjament ifisser li l-parti l-oħra għandu jikkontribwixxi għall-għajxien ta' uliedu billi jħallas manteniment għalihom favur il-parti l-oħra li hi wkoll naturalment tkun qed

tagħti sehemha finanzjarjament għat-trobbija tal-ulied li għandha jgħixu magħha. Dan qiegħed jingħad il-linea ta' ġurisprudenza, fosthom il-kawżi **Portelli Jennifer *pro et noe* vs Portelli John** [14] f'liema sentenza saret referenza għall-artikoli 3, 3B u 7 tal-Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta kif ġja ċitati.

F'din is-sentenza l-Qorti qalet: *"Abbażi tal-premess, jirriżulta mid-dispożizzjonijiet tal-liġi, li l-ġenituri għandhom l-istess obbligu versu l-ulied tagħhom, u għalhekk it-tnejn għandhom jikkontribwixxu għat-trobbija ta' l-istess... ... Kif għandha tkun tali kontribuzzjoni minn kull wieħed mill-ġenituri, tvarja minn każ għal każ, u ħafna jiddependi fuq il-**mezzi rispettivi u l-bżonnijiet tal-istess minuri**, pero` xorta jibqgħu veljanti u skjetti l-prinċipji li jirregolaw l-istess dimirijiet u obbligazzjonijiet tal-ġenituri verso l-istess ulied, speċjalment għall-manteniment ta' l-istess fit-termini preskritti fl-artikolu 19 (1) u (2) u l-artikolu 20 tal-Kap 16, li għalhekk **jinkludu kontribuzzjoni għall-ikel, ilbies, saħħa u abitazzjoni u spejjeż meħtieġa għall-istess saħħa u għall-edukazzjoni tagħhom skond il-bilanċ bejn il-bżonn u l-mezzi, kkalkulati ai termini tas-subartikolu ta' l-istess artikolu 20**."*

Il-Qorti tirrileva wkoll li l-obbligu għall-manteniment tal-minuri m'huwiex marbut bl-ebda mod mal-impieg jew mal-introjtu tal-ġenituri iżda huwa obbligu assolut u dan jemmani mill-istess prinċipju tal-aqwa interess tat-tfal.

Ġie ritenut diversi drabi fil-ġurisprudenza nostrana wkoll illi *"Din il-Qorti timxi mal-massima legali li min jallega ħlas dan irid jippruvah u b'hekk indubjament teżiġi li l-parti li tagħmel it-talba għandha tipprova l-każ tagħha."*[15]

4. Applikazzjoni tal-Prinċipji legali għall-każ odjern

Il-Qorti għandha quddiemha każ ta' omm illi qed titlob il-kura u kustodja ta' binha wara li jirriżulta mill-provi miġjuba li l-missier konvenut telaq minn Malta u abbandunaha. Hija titlob ukoll illi l-Qorti tiffissa retta alimentari pagabbli lilha għall-bżonnijiet ta' binha.

---

[14] Deċiż mill-Prim' Awla Qorti Ċivili fit-2 ta' Ottubru 2003 (Rik. Nru. 2668/1996).

[15] Deċiża mill-Qorti Ċivili Sezzjoni Familja fit-27 ta' Jannar 2022 (Rik Nru 152/16 AL).

Il-Qorti għandha biss il-verżjoni tal-attriċi li minnha jirriżulta illi l-konvenut kellu problema sabiex jassumi r-responsabbilitajiet ta' missier minn meta kien għadu hawn Malta u f'kuntatt mal-omm u t-tifel. Jidher illi wara li l-partijiet ma baqgħux f'relazzjoni flimkien bejniethom, maż-żmien irriżulta li l-konvenut beda jixrob sew u fih daħal vizzju li beda jtellef milli jkollu relazzjoni sana ma' ibnu. Kif jixhdu l-attriċi u l-ħabiba tagħha, il-konvenut ma kienx jixrob biss meta jkun waħdu iżda beda jittenta jeżerċita l-aċċess meta xurban, probbabilment għaliex tant żdiedet il-frekwenza ta' meta kien ikun xurban li dawn il-ġranet bdew jaħbtu wkoll mal-ġranet tal-aċċess.

Naturalment l-omm, li jidher li hija waħda responsabbli u li tpoġġi l-ewwel l-interessi tat-tifel, ma kinitx ser tippermetti illi l-missier jieħu lill-ibnu f'dak l-istat. Huwa hawn li l-konvenut kien jirrabja u jinfexx f'episodji ta' vjolenza. Tixhed l-attriċi li t-tip ta' vjolenza li ssubiet kienet waħda kemm verbali u kemm fiżika, bl-attriċi u l-ħabiba tagħha jirrakkuntaw inċident fejn il-missier ried jieħu lil ibnu bil-forza mingħand l-omm waqt wieħed minn dawn l-episodji ta' sakra bir-riżultat li spiċċa kien vjolenti mal-omm quddiem it-tifel.

Jidher għalhekk li anke meta kien għadu f'kuntatt mal-omm u residenti hawn Malta s-sitwazzjoni ma kinitx għadha feliċi u l-missier ma kienx qed jaġixxi ta' missier ta' eżempju għal ibnu Neil. Huwa mhux biss kien qed ikun vjolenti ma' omm ibnu (fejn mix-xhieda jirriżulta li anke issubiet tbenġil għalkemm ma ġiet esebita l-ebda prova oħra dwar dan) iżda wkoll kien qed jagħmel dan fil-preżenza tat-tifel u anke jkun xurban fil-preżenza tiegħu. Għalkemm il-liġi tagħna ma tniżżilx speċifikament dak li l-ġenitur ma għandux jagħmel quddiem uliedu, minn qari tal-Artikolu 3 hawn fuq ċitat isegwi li jekk ġenituri għandhom l-obbligu li jieħdu ħsieb, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom mela allura iridu jkunu ta' eżempju għalihom f'kull sens biex b'hekk jieħdu ħsieb li t-tfal ikollhom trobbija sana u msejjsa fuq valuri sodi ta' rispett u mħabba.

Saħħa l-konvenut ma kienx qed jaqdi r-responsabbilitajiet ta' missier, huwa lanqas ma kkopera mal-omm meta din ġiet biex ipproponiet abbozz ta' ftehim u kien hemm li l-konvenut mingħajr biss ma avża lill-attriċi telaq mill-pajjiż. Hi u ħabibtha jixhdu li saru jafu bit-tluq tal-konvenut mingħand

xi ħbieb. Għalhekk il-missier, saħħa ried jitlaq u ma jkomplix isostni lil omm fit-trobbija ta' ibnu lanqas għamel dan b'mod ċivili fejn seta' kkopera mal-omm sabiex jiffirmaw ftehim li jirregola dak li għandu x'jaqsam ma' binhom u jkellem lil ibnu qabel jitlaq. L-attriċi għalhekk baqgħet f'pajjiż barrani weħedha bit-tifel tal-partijiet.

Il-Qorti għalhekk għandha quddiemha każ ta' omm illi kellha ddawwar ħajjitha mal-fatt illi missier binha abbanduna lilha u lit-tifel u ħalliha taffaċja l-ħajja weħedha flimkien ma' binha.

Għalkemm il-Qorti ma semgħet ebda provi min-naħa tal-konvenut, jirriżulta bl-aktar mod ċar li kienet l-attriċi li minn wara li l-partijiet waqqfu r-relazzjoni ta' bejniethom assumiet il-kura u l-kustodja effettiva tal-minuri. Mhux talli l-partijiet kienu waqfu mir-relazzjoni u kellha allura fil-prattika inqas sostenn mingħand il-missier, iżda l-missier beda jaġixxi b'mod li kien iktar ta' tfixkil milli ta' għajnuna għaliha sakemm fl-aħħar spiċċa li abbandunaha għal kollox. Jirriżulta ċar ukoll li l-istess attriċi għandha l-interessi tal-minuri għal qalbha, tant li sakemm kien għadu Malta kienet tipprova tkompli f'kuntatt mal-missier dwar binhom Neil. Fl-aħħar kellha mbagħad tintavola l-proċeduri odjerni sabiex tassigura l-aħjar interessi tal-istess minuri. Barra minn hekk huwa inkonfutabbli għal din il-Qorti illi l-abbandun da parti l-konvenut fil-konfront ta' ibnu jpoġġi lill-attriċi f'sitwazzjoni diffiċli f'dak li għandu x'jaqsam mad-deċiżjonijiet illi talvolta jkun hemm bżonn li jittieħdu fil-konfront tat-tifel.

Il-Qorti għalhekk hija sodisfatta illi fid-dawl tal-premess ikun fl-aħjar interessi tal-minuri li l-kura u kustodja tkun fdata esklussivament f'idejn l-attriċi, dan anke billi l-minuri għandu jibqa' jirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta, f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabbilixxi bħala r-residenza tagħha. Il-Qorti tkompli tikkonferma l-konsiderazzjoni tagħha in vista tal-fatt li ma kien hemm l-ebda eċċezzjoni f'dan is-sens u li bejn il-partijiet ma hemm l-ebda komunikazzjoni. F'dan ir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Miriam Cauchi *pro et noe* v. Francis Cauchi,**[16] fejn il-Qorti tal-Appell irriteniet illi hija "tiskarta t-talba ghall-kustodja kongunta ghax, bhala sistema, mhux prattikabbli meta l-genituri ma jitkellmux bejniethom".

---

[16] Deċiża mill-Qorti tal-Appell nhar it-3 ta' Ottubru 2008 (App. Nru. 2463/1999/1)

Appena deċiż illi l-kura u kustodja tal-minuri ser tkun esklussivament f'idejn l-attriċi, il-Qorti tħoss li għandha wkoll tiddeċiedi dwar is-setgħa tal-ġenitur li tmur lil hinn mill-kura u kustodja kif spjegat hawn fuq. Għalkemm ma kienx hemm talbiet dwar dan, issir referenza għall-kawża fl-ismijiet **Cedric Caruana vs Nicolette Mifsud**[17] fejn il-Qorti enfasizzat li fejn jidħlu l-minuri "*huwa ta' applikazzjoni assoluta l-Artiklu 149 tal-Kap 16 li jaghti poter lill-Qorti taghti kwalsiasi ordni fl-interess suprem tal-minuri. Fil-fehma tal-Qorti, l-Artiklu 149 tal-Kap 16 jaghmilha cara illi fejn jikkoncerna l-interess suprem tal-minuri, idejn il-Qorti m'hiex imxekla b'regoli stretti ta' procedura… fejn jidhlu d-drittijiet u l-interess suprem tal-minuri il-Qrati taghna ghandhom diskrezzjoni wiesgha hafna…. Addirittura l-Qorti tal-Familja ghandha s-setgha li tiehu kull provvediment fl-ahjar interess tal-minuri.*"

Kif spjegat il-Qorti fil-każ **SJ vs Dr Brandon Muscat *et noe***[18] *"She has single handedly brought up the children, with little or no help at all from Defendant during these last seven or eight years. She is rightly requesting the Court to have Defendant divested of parental authority over the children and be placed in a position to apply on her own for all the children's needs, both educational and anything related to their health and medical requirements, without the written consent of their biological father. The Court sees no reason at law to withhold these requests. It is in the children's best interests that their mother may apply on their behalf without requiring prior written consent from Defendant. The Court is of the opinion that Plaintiff has already been carrying the burden of raising two children on her own for almost eight years. Upholding her requests will at least make that burden a little lighter and less bureaucratic. The Court sincerely hopes that this judgment will help make her life and that of the children somewhat easier, in the absence of the Defendant being present in their lives."*

L-istess fil-każ odjern u ġialadarba l-abbandun tal-konvenut versu ibnu huwa ampjament ċar, il-Qorti tqis li ma jkunx fl-aħjar interess tal-minuri, li ommu jkollha tirrikorri għall-proċeduri ġudizzjarji f'kull sitwazzjoni fejn jista' jkun hemm bżonn il-firma tal-konvenut missieru, bħal per eżempju f'dak

[17] Deciza mill-Qorti tal-Appell nhar l- 4 ta' Marzu 2014.
[18] Deċiża mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) nhar is-16 ta' Novembru 2023 (Rik. Ġur. Nru. 36/2023 AGV).

kollu li għandu x'jaqsam mal-edukazzjoni u saħħa tat-tifel. B'hekk il-Qorti ser tordna li l-konvenut jiġi żvestit mis-setgħat kollha tiegħu ta' ġenitur *ai termini* tal-artikolu 154 (1) (e) tal- Kap 16, b'dana li l-attriċi jkollha s-setgħa ta' ġenitur waħedha fuq il-minuri bil-fakolta` li tieħu esklussivament waħedha fir-rigward tal-minuri, kull deċiżjoni kemm ordinarja kif ukoll straordinarja.

Dan ma jfissirx però li l-missier għandu jkun eżonerat mill-obbligu li jagħti manteniment lill-omm għall-minuri. Anzi f'din is-sitwazzjoni li sabet ruħha fiha l-omm hija għandha bżonn iktar u iktar ta' għajnuna finanzjarja meta l-konvenut missier abbanduna għal kollox l-obbligi tiegħu u allura l-omm trid tara kif ser ikollha introjtu biżżejjed sabiex trabbi lil binhom u fl-istess ħin trabbih weħedha. Kif irriżulta iktar il-fuq tali obbligu tal-manteniment ma huwiex xi wieħed frivolu, iżda huwa wieħed sanċit mil-liġi stess u l-messaġġ waħdieni li din il-Qorti trid tgħaddi huwa li qabel ma wieħed jipprokreja l-ulied għandu jara li jkun f'pozizzjoni fiżika, mentali u finanzjarja li jista' jieħu ħsieb l-istess ulied, u li jkollu d-diċenza jerfa' r-responsabbilità li jġibu magħhom l-ulied u li tali responsabbilità ma tiġix abbandunata wara ftit taż-żmien wara li titwieled it-tarbija. It-tfal ma humiex ġugarelli, fejn tista' tifrah bihom f'mument u twarrabhom ftit wara.

Il-liġi nostrana tagħti gwida ta' kif għandu jkun ikkalkulat il-manteniment ibbażat fuq il-**mezzi rispettivi tal-ġenituri u l-bżonnijiet tal-istess minuri**. Għalkemm l-attriċi tagħmel talba sabiex tiġi ffissta retta alimentari għal binha hija la ġġib provi tal-introjtu tagħha u tal-konvenut u tal-ħiliet tagħhom u lanqas tal-bżonnijiet partikolari ta' binha. Għalhekk il-Qorti jkollha tasal għal ammont *arbitro boni viri*.

Il-Qorti għalhekk tordna lill-konvenut, iħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn, ħamsa u sebgħin Ewro (€275) kull xahar għall-minuri C, liema somma tinkludi nofs l-ispejjez relatati mas-saħħa u edukazzjoni tal-minuri. Dan il-manteniment jogħla kull sentejn skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u għandu jiġi depozitat direttament lill-attriċi f'dak il-kont bankarju indikat minnha stess. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kap 16, l-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għall-minuri sakemm dan jagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalità li l-minuri jagħżel li jibqa' jistudja fuq bażi *full-time* wara li jilħaq l-età maġġorenni, il-manteniment

għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri jagħlaq l-età ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm itemm l-istudji tiegħu, skont liema eventwalità tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż *childrens allowance* għandu jkun perċepibbli mill-attriċi għan-nom tal-minuri.

DEĊIDE

Għaldaqstant u għar-raġunijiet kollha fuq imsemmija, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

1. Tilqa' l-ewwel talba u tiddikjara li l-kura u kustodja tal-minuri Neil Holt għandha tkun esklussivament f'idejn l-attriċi, b'dana li l-minuri għandu jibqa' jirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabilixxi bħala r-residenza tagħha;

2. Tilqa' it-tieni talba u tordna lill-konvenut iħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn, ħamsa u sebgħin Ewro (€275) kull xahar għall-minuri C, liema somma tinkludi nofs l-ispejjez relatati mas-saħħa u edukazzjoni tal-minuri. Dan il-manteniment jogħla kull sentejn skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u għandu jiġi depozitat direttament lill-attriċi f'dak il-kont bankarju indikat minnha stess. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kap 16, l-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għall-minuri sakemm dan jagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalità li l-minuri jagħżel li jibqa' jistudja fuq bażi *full-time* wara li jilħaq l-età maġġorenni, il-manteniment għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri jagħlaq l-età ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm itemm l-istudji tiegħu, skont liema eventwalità tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż *childrens allowance* għandu jkun perċepibbli mill-attriċi għan-nom tal-minuri.

3. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili, tordna li l-konvenut jiġi żvestit mis-setgħat kollha tiegħu ta' ġenitur *ai termini* tal-Artikolu 154 tal-Kap 16, b'dana illi l-attriċi jkollha s-setgħa ta' ġenitur waħedha fuq il-minuri bil-fakoltà li tieħu esklussivament waħedha

kull deċiżjoni fir-rigward tal-minuri, kemm ordinarji kif ukoll straordinarji.

Bl-Ispejjeż kollha kontra l-konvenut, b'dan li l-attriċi għandha provviżorjament tħallas id-drittijiet tal-Kuraturi Deputati.